

Reactienota Voornemen en Participatie Net op zee Nederwiek 3

Inleiding

Van 30 september tot en met 10 november 2022 heeft het voornemen en voorstel voor participatie van het project Net op zee Nederwiek 3 ter inzage gelegen. In die periode was het mogelijk om te reageren door een schriftelijke of mondelinge reactie te geven op het voornemen en het voorstel voor participatie.

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en TenneT vinden participatie van de omgeving in het project belangrijk. Doel van het ophalen van deze reacties is om de omgevingspartijen vanaf het begin een plek in het project en in de afwegingen te geven. In totaal zijn er 13 reacties binnengekomen. Het ministerie van EZK en TenneT bedanken de indieners voor de geleverde input en het meedenken in dit project.

Hieronder vindt u de reactienota. Hierin vindt u onze antwoorden op de hoofdpunten uit de ingediende reacties en wordt aangegeven of en hoe dit terugkomt in de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau of het participatieplan.

Voor elke indiener van een reactie worden de vragen hieronder beantwoord:

Nr.	Reactie	Antwoord
202200432 – Particulier		
1.1	Indiener vraagt zich af waarom de aansluiting zo ver landinwaarts moet plaatsvinden bij Geertruidenberg of Moerdijk. Indiener wijst naar de Maasvlakte en vindt dat daar genoeg voorzieningen zijn om gebruik van te maken. Indiener denkt dat de informatie alleen ter kennisgeving is en het plan al klaar is en de voorbereiding in een ver gevorderd stadium is.	Eind 2020 is EZK in samenwerking met andere ministeries, regionale overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties een verkenning gestart: de Verkenning aanlanding wind op zee 2030 (VAWOZ 2030). Hierin is gekeken naar mogelijke verbindingen tussen nieuwe windenergieparken op zee en aanlandlocaties op land en is onderzocht hoe extra windenergie het beste aan land gebracht kan worden. Op diverse aanlandlocaties in Nederland zal windenergie aan land gebracht worden. Zo zullen de verbindingen Net op zee IJmuiden Ver Beta en Gamma en Net op zee Nederwiek 2 (tezamen 6 gigawatt) op de Maasvlakte aanlanden. Daarmee is er voor 2030 geen ruimte meer voor aansluiting van een extra 2 GW op de Maasvlakte. De Minister voor Klimaat en Energie heeft op 21 juni 2022 de Tweede Kamer geïnformeerd dat voor de extra opgave van windenergie op zee voor 2030 ook een aansluiting in Geertruidenberg moet worden onderzocht. De

		<p>mogelijkheid voor Moerdijk, iets dichterbij de kust, is later naar voren gekomen toen duidelijk werd dat daar een 380 kV station wordt gerealiseerd. Het plan is zeker nog niet klaar. Nog niet duidelijk is bijvoorbeeld waar de aansluiting op het landelijk hoogspanningsnet plaats zal vinden, in Moerdijk of Geertruidenberg, hoe het tracé ernaar toe gaat lopen, en waar het converterstation op zee en op land komen. Het Voornemen en participatievoorstel is bedoeld om burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen mee te laten denken over de plannen voor het project. Zo hebben er al een startbijeenkomst en stakeholdersessie plaatsgevonden waarin nuttige informatie opgehaald is die kan helpen om tracé- en locatiekeuzes te maken.</p> <p>Er zijn nog meerdere tracé-alternatieven voor Net op zee Nederwiek 3. Elk alternatief moet nog zorgvuldig onderzocht worden op (technische) haalbaarheid en vergunbaarheid. De komende fase staat in het teken van verdere uitwerking van de tracéalternatieven, het milieueffectenonderzoek en de Integrale Effectenanalyse. In het milieueffectrapport (MER fase 1) worden de milieueffecten van de alternatieven en locaties in beeld gebracht. Naast het milieueffectrapport wordt ook een Integrale Effectenanalyse opgesteld (IEA), waarbij naast de milieueffecten ook de effecten in beeld gebracht worden op het gebied van technische haalbaarheid, belangen in de omgeving, kosten en toekomstvastheid. Zo is het mogelijk om de verschillende tracéalternatieven en locaties voor een converterstation goed met elkaar te vergelijken. De IEA en het MER fase I worden gepubliceerd. De omgeving wordt geïnformeerd door middel van onder andere inloopbijeenkomsten en heeft de mogelijkheid om te reageren op de IEA. De regionale en lokale overheden kunnen een regioadvies aan de Minister voor Klimaat en Energie opstellen. De Minister maakt vervolgens de keuze voor een voorkeursalternatief, onder meer op basis van een afweging van de integrale effecten (milieu, omgeving, techniek, kosten, toekomstvastheid) van de verschillende alternatieven, advies van regionale overheden en reacties uit de omgeving.</p>
1.2	Indiener is voorstander van kernenergie en vraagt om daar meer energie in te steken en kernenergie te realiseren.	Het kabinet heeft stevige klimaatambities, namelijk om uiterlijk in 2050 als Nederland klimaatneutraal te zijn en uiterlijk 2040 een CO ₂ -vrije energiesector te hebben. Hiervoor wordt grootschalig ingezet op Wind op Zee, waarvoor in Nederland verschillende aanlandingen nodig zijn. Om de

		klimaatdoelstellingen van 2040 te halen wordt er ook ingezet op kernenergie, als onderdeel van de energiemix.
1.3	Indiener heeft de indruk dat de informatie alleen ter kennisgeving was, het plan al klaar is en de voorbereiding in een ver gevorderd stadium is.	Zie het antwoord bij reactie 1.1.
202200433 – Particulier		
2.1	Indiener ziet dat de gemeente Moerdijk en specifiek de dorpen Zevenbergschen Hoek en Moerdijk onderhevig zijn aan de grootschalige projecten die de leefbaarheid ernstig onder druk zetten. Indiener vindt dat Moerdijk z'n steentje ondertussen wel heeft bijgedragen. Indiener vraagt of wij ermee kunnen stoppen.	De Minister voor Klimaat en Energie en de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening zijn zich bewust van de druk op de leefomgeving. Veel van deze projecten zijn noodzakelijk om onder andere de grootschalige industrie in de regio te kunnen verduurzamen. Dit zal op termijn bijdragen aan de verbetering van de leefomgeving. Dat neemt niet weg dat er in relatief korte tijd veel projecten tegelijk spelen. In het MER van Net op zee Nederwiek 3 zullen verschillende kabeltracés en locaties voor het converterstation worden onderzocht. Gevolgen op de leefomgeving, zoals hinder en impact op landschap, worden bij de keuze voor een locatie meegenomen. In afstemming met de omgeving wordt gezocht naar oplossingen om de impact zo beperkt mogelijk te houden. Op basis van feitelijk onderzoek zal worden beoordeeld of het project voldoet aan de geldende wettelijke normen voor de fysieke leefomgeving en of het woon- en leefklimaat als gevolg van dit project niet onevenredig wordt aangetast. Dat feitelijke onderzoek zal onder meer in het kader van het Milieueffectrapport (hierna: MER) gebeuren.
2.2	Indiener kan zich niet vinden hoe belanghebbenden uit de omgeving worden betrokken in het proces.	Voor de energietransitie zijn grote projecten nodig, zoals Net op zee Nederwiek 3. Door vanaf het begin van het project met de omgeving in gesprek te gaan, leren TenneT en het ministerie welke zorgen er leven en waarmee in het project rekening gehouden moet worden. Het ministerie begrijpt dat leefbaarheid in dorpen en de druk op het buitengebied zorgpunten zijn. We gaan graag met bewoners in gesprek, om beter te begrijpen wat dit project voor de bewoners betekent. Op deze manier kan dit een plek krijgen in de afwegingen die de minister maakt en kunnen we kijken welke oplossingen eventueel passen. Naast de formele momenten waarop zienswijzen ingediend kunnen worden, zijn er inloopavonden, presentaties bij de gemeenteraden en dorpsstafels. 1-op-1 gesprekken zijn natuurlijk ook mogelijk. Als u dit graag wilt, kunt u hiervoor contact opnemen met Liesbeth Eshuis, liesbeth.eshuis@tennet.eu .

Via de nieuwsbrief houden we u op de hoogte van informatieavonden. U kunt zich inschrijven op www.netopzee.eu/nederwiek3/

202200451 - Leidingenstraat Nederland (LSNed)

3.1	Indiener is beheerder van de Buisleidingenstraat en vraagt aandacht voor kruising met beide voorgestelde tracés. In de tracévariant IJmuiden Ver Alpha wordt de Buisleidingenstraat gekruist ter hoogte van het Hollandsch Diep. In de andere tracévariant is het logisch dat de verbinding deels wordt aangelegd in de Buisleidingenstraat en in de LSNed leidingentunnel onder het Hollandsch Diep.	De kruising en de mogelijke parallelloop zijn bij TenneT bekend. TenneT is voornemens op korte termijn contact op te nemen met LSNed om kennis te maken, raakvlakken en aandachtspunten te bespreken en mogelijke oplossingen die daarbij passen.
3.2	Indiener wil graag betrokken worden in het voortraject omdat de Buisleidingenstraat of gekruist wordt door de HVDC-verbinding (op een locatie waar nieuwe tunnels of zinkers aangebracht moeten worden in het kader van de energietransitie) of omdat de HVDC-verbinding in de Buisleidingenstraat wordt aangelegd. Mede omdat de indiener ook betrokken is bij de Delta Corridor (zowel in de Buisleidingenstraat als in de SVB-stroken). Op deze wijze kan de indiener meedenken hoe aanleg in de Buisleidingenstraat vormgegeven kan worden en hoe dit kan, in of naast, de SVB-stroken die aansluiten op de Buisleidingenstraat.	Zie het antwoord bij 3.1.
3.3	Indiener vreest dat, zonder haar directe betrokkenheid, er onvoldoende informatie beschikbaar komt voor het project om een goede afweging te kunnen maken over een ligging al dan wel of niet in de Buisleidingenstraat.	Zie het antwoord bij 3.1.

202200507- Pure Energie Wind B.V.

4.1	Indiener heeft ontwikkelrecht verkregen voor de realisatie van windturbines op gronden in eigendom van het Rijksvastgoedbedrijf. Een van de denkrichtingen uit het Voornemen blijkt mogelijk te conflicteren met deze windturbinelocatie. Indien er sprake is van een conflict, vindt de indiener het daarmee zeer onwenselijk	Een alternatief dat voor Net op zee Nederwiek 3 onderzocht gaat worden, is of het kabeltracé in de buisleidingenstrook kan. Er kan dan een raakvlak zijn met de windmolenontwikkeling aan de Noordzeeboulevard op de Maasvlakte. Dit is nog niet duidelijk. Indien er een raakvlak is zal de onderlinge relatie in het MER worden onderzocht. Als er een raakvlak is, zullen we in overleg treden om de mogelijkheden, onmogelijkheden en eventuele oplossingen samen te bespreken. Uiteraard wordt er naar
-----	--	---

	wanneer deze denkrichting wordt meegenomen in de nog op te stellen NRD Net op zee Nederwiek 3.	gestreefd om andere ontwikkelingen niet te hinderen. Uitgangspunt voor TenneT is om doorgang van beide projecten zeker te kunnen stellen.
4.2	Indiener onderkent het belang van windenergie op zee en de daarvoor benodigde ondergrondse hoogspanningsverbindingen op land. Maar de realisatie van windturbines op een daarvoor zeer geschikte landlocatie mag daardoor niet belemmerd worden. En zeker niet nu er gelet op de door indiener bijgevoegde kaart alternatieven denkbaar zijn voor de hoogspanningsverbinding waarmee het windinitiatief Noordzeeboulevard zeker niet wordt beïnvloed.	Zie het antwoord bij 4.1. Daarbij aangevuld dat er meerdere tracé-alternatieven voor Net op zee Nederwiek 3 zijn, maar dat elk alternatief nog zorgvuldig onderzocht moet worden op (technische) haalbaarheid en vergunbaarheid. De Minister voor Klimaat en Energie maakt vervolgens de keuze voor een voorkeursalternatief, onder meer op basis van een afweging van de integrale effecten (milieu, omgeving, techniek, kosten, toekomstvastheid) van de verschillende alternatieven, advies van regionale overheden en reacties uit de omgeving.
4.3	Indiener gaat graag in gesprek om te bezien of beide ontwikkelingen zonder problemen naast elkaar gerealiseerd kunnen worden.	TenneT zal contact met indiener opnemen, indien een alternatief in de nabijheid van de ontwikkellocatie wordt onderzocht.
4.4	Indiener verzoekt dringend om de noordelijke denkrichting niet mee te nemen in de NRD Net op zee Nederwiek 3 wanneer blijkt dat beide ontwikkelingen inderdaad met elkaar conflicteren, dan wel op voorhand toe te zeggen dat de realisatie van de ondergrondse hoogspanningsleiding Net op zee Nederwiek 3 op geen enkele wijze een belemmering zal vormen voor de ontwikkeling en exploitatie van windturbines op de locatie Noordzeeboulevard.	Zie het antwoord bij 4.1 en 4.2.
4.5	Ten slotte verzoekt de indiener op de hoogte te worden gehouden van de ontwikkelingen met betrekking tot het project Net op zee Nederwiek 3.	TenneT zal contact opnemen met indiener om eventuele raakvlakken te bespreken. Aanvullend kan de indiener zich inschrijven voor de nieuwsbrief van het project op de website www.netopzee.eu/nederwiek3 . Op die manier blijft de indiener op de hoogte van de actuele ontwikkelingen in het project.
202200509 – Particulier		
5.1	Het geschetste tracé geeft de indiener onvoldoende inzicht of gebruik wordt gemaakt van een nieuw tracé of uitbreiding van een bestaand tracé. Om die reden wil indiener als aandachtspunt inbrengen om tijdens het onderzoek de mogelijkheden van een alternatief traject goed te onderzoeken en in kaart te brengen.	Het tracé door de binnenwateren is eerder onderzocht voor het project Net op zee IJmuiden Ver Alpha en deels voor IJmuiden Ver Beta. Voor die projecten is voor andere aanlandlocaties gekozen (resp. Borssele en Maasvlakte). Voor Net op zee Nederwiek 3 wordt dit tracé opnieuw onderzocht. Inmiddels is bekend dat er meerdere tracé-alternatieven op land worden onderzocht. Mogelijk dat in de toekomst meerdere 2 GW kabels naar Moerdijk en/of Geertruidenberg parallel komen te liggen.

		Voorzien is dat het kabeltracé op zee de route volgt van Netten op zee IJmuiden Ver Alpha, Beta, Gamma en Net op zee Nederwiek 1 en 2. Hier is geen aanleiding om een alternatief te onderzoeken.
5.2	Indiener benoemt de recent nog (vermoedelijk) terroristische onderzeese aanslag op gaspijpleiding Nord Stream. Indiener stelt voor om te kiezen voor diverse tracés. Daarmee is niet 100% te voorkomen dat we gevrijwaard zijn van een dergelijke aanslag, maar het wordt wel bemoeilijkt om de stroomvoorziening allemaal tegelijk 'af te snijden'.	<p>Als exploitant van kritieke infrastructuur neemt TenneT het risico van aanvallen op de fysieke en digitale systemen en faciliteiten zeer serieus. Als netbeheerder op zee en op land werkt TenneT nauw samen met alle betrokken partijen, zoals NCTV, NCSC, betrokken Ministeries (Algemene Zaken, EZK, Infrastructuur en Waterstaat, Justitie en Veiligheid, Defensie) Rijkswaterstaat, Kustwacht, Marine, veiligheidsregio's, havens etc. Over concrete veiligheidsmaatregelen doen wij geen uitspraken.</p> <p>Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is verantwoordelijk voor de bescherming van de vitale infrastructuur. Er zijn in Nederland verschillende maatregelen om vitale infrastructuur te beschermen. Mocht er een incident gebeuren op de Noordzee, dan is het incidentbestrijdingsplan Noordzee van kracht (https://www.noordzeeloket.nl/functies-gebruik/artikel-baseline-0/) Afhankelijk van het incident, komen verschillende organisaties in actie. De sabotage bij de Nord Stream pijpleidingen zorgt voor extra alertheid voor wat betreft de beveiliging van vitale infrastructuur in Nederland. De betrokken ministeries (Economische Zaken en Klimaat, Justitie en Veiligheid, Defensie, Infrastructuur en Waterstaat) bespreken of, en zo ja welke, extra maatregelen moeten worden genomen om de infrastructuur te beveiligen. Zie ook: https://www.nctv.nl/onderwerpen/vitale-infrastructuur/bescherming-vitale-infrastructuur-op-de-noordzee.</p>
5.3	Indiener vindt aankondiging via landelijke en regionale media voldoende, maar noemt mogelijk dat berichtgeving ook via social media kan worden ingezet.	EZK en TenneT onderschrijven dit punt. Berichtgeving wordt naast landelijke en regionale media in veel gevallen ook via sociale media van TenneT gepubliceerd. Per project wordt bekeken of de inzet van sociale media meerwaarde heeft. Ook experimenteert EZK steeds vaker met digitale banners op websites. Voor Net op zee Nederwiek 3 heeft EZK digitale banners ingezet die waren gericht op inwoners van Goeree-Overflakkee, Hellevoetsluis, Geertruidenberg, Moerdijk, Hoeksche Waard, Westvoorne, Dordrecht, Drimmelen en Nissewaard. Daarnaast heeft TenneT een betaalde Facebook/Instagram campagne ingezet. Inzet van de digitale banners en de betaalde sociale media campagne heeft als voordeel dat de berichtgeving gericht kan worden aan de doelgroep in een bepaald gebied. Vervolgens kan er uit de campagneresultaten informatie worden gehaald, zoals het aantal weergaven en aantal clicks naar websites. Door in de toekomst dit soort

		digitale campagnes te herhalen, kunnen we het participatieproces steeds beter richten op de doelgroep én nauwkeuriger volgen.
5.4	Indiener had ook graag de huidige tracés op de kaart geprojecteerd gezien.	Het is niet helemaal duidelijk wat indiener hiermee bedoelt, maar aanname is dat de bestaande projecten Netten op zee IJmuiden Ver Alpha, Beta, Gamma en Nederwiek 1 en 2 bedoeld worden. Om het voor deze fase van het project overzichtelijk te houden is gekozen voor een kaart waar de overige tracés niet op staan. Wij zullen in de volgende fasen het totaal aan Net op zee projecten op onze kaartjes laten zien. Zo zullen in het op te stellen Milieueffectrapport kaarten komen waar meerdere tracés op zullen staan.
202200516 – Provincie Zuid-Holland		
6.1	Indiener waardeert dat de projectgroep hen opnieuw in een vroegtijdig stadium betreft voor inbreng van partners en belanghebbenden.	Dit punt is voor kennisgeving aangenomen.
6.2	Indiener wijst op de door hun eerder ingebrachte kritische noot toen het tracé eerder werd onderzocht voor de mogelijke verbinding voor windpark IJmuiden Ver Alpha. De aandachtspunten die de indiener bij dat tracé destijds inbrachten gelden wat ons betreft nog onverkort en wij verzoeken u deze dan ook bij uw vervolgonderzoek te betrekken.	De door indiener eerder ingebrachte aandachtspunten voor Net op zee IJmuiden Ver Alpha zijn bekend en zullen bij het vervolg onderzoek betrokken worden.
6.3	Indiener heeft in de vorm van een regio-advies opmerkingen gemaakt ten aanzien van Economie, Recreatie, waterkeringen, Scheepvaart en infrastructuur, Natuur en Duurzame energieopwekking nabij de Haringvlietdam. Voor een inhoudelijke motivering verwijst de indiener naar het bijgevoegde regio-advies wat eerder is gegeven.	De door indiener eerder ingebrachte opmerkingen in het regio-advies voor IJmuiden Ver Alpha zullen bij het vervolg onderzoek betrokken worden en bij het opstellen van de concept NRD meegenomen worden.
6.4	Indiener juicht toe, juist vanwege de genoemde aandachtspunten, dat de buisleidingenstrook Rotterdam-Chemelot in het onderzoek wordt meegenomen als mogelijk reëel alternatief. Wel plaatst de indiener de kritische kanttekening dat het vooralsnog onduidelijk is wat voor een effect dit heeft op onder meer de beschikbare ruimte voor buisleidingen van nationaal belang, de	Deze onderwerpen worden inderdaad betrokken bij het bepalen van de haalbaarheid en wenselijkheid van gelijkstroomkabels in de buisleidingenstrook.

	toekomstvastheid van de strook, de breedte van de strook in relatie tot de veiligheidsrisico's.	
6.5	Indiener blijft graag betrokken bij het project.	Indiener zal bij het project betrokken blijven.
202200517 - ZLTO Amerstreek		
7.1	Indiener vindt dat de juiste alternatieven onderzocht worden, mits die door waterwegen gaan en niet over (landbouw)grond.	Het uitgangspunt is een route via waterwegen. Omdat nog niet duidelijk is of deze route (technisch) haalbaar en vergunbaar is, zullen ook verschillende landroutes onderzocht worden. Hierbij is het aannemelijk dat er landbouwgronden doorkruist gaan worden. Mocht het voorkeursalternatief de binnenwaterroute worden, dan zal er altijd nog aansluiting gezocht moeten worden vanaf het water tot de locatie van een nieuw converterstation en vanaf daar naar een 380 kV hoogspanningsstation. In het MER worden de effecten hiervan onderzocht. Hierover zal TenneT tijdig met ZLTO in gesprek treden. De resultaten worden met belanghebbenden besproken, om dit ook te kunnen betrekken bij besluitvorming over een voorkeursalternatief.
7.2	Indiener vraagt of er wellicht dichterbij de kust ook geschikte(re) locaties zijn (regio Haringvliet/ Rotterdam?).	Er is in deze regio in eerste instantie gekeken naar plekken dicht aan de kust, maar daar is onvoldoende netcapaciteit beschikbaar om Net op zee Nederwiek 3 op aan te sluiten. Dit geldt ook voor de Maasvlakte, waar uiterlijk 2030 al drie nieuwe windenergiegebieden aan worden gesloten (Netten op zee IJmuiden Ver Beta, IJmuiden Ver Gamma en Nederwiek 2). Daarnaast zoekt EZK naar clusters waar de vraag naar groene elektriciteit hoog is, bijvoorbeeld industriële gebieden ¹ . Deze zijn ook meer landinwaarts te vinden, bijvoorbeeld Geertruidenberg of Moerdijk.
7.3	Indiener vraagt om te kijken naar een zo efficiënt mogelijke aansluiting met zo min mogelijk negatieve gevolgen voor bewoners/grondeigenaren.	De milieugevolgen voor bewoners/grondeigenaren van de te onderzoeken alternatieven worden onderzocht in het MER en de alternatieven worden met belanghebbenden besproken. De gevolgen en reacties zullen zorgvuldig worden afgewogen in de besluitvorming.
7.4	Indiener adviseert om zo snel mogelijk in gesprek te gaan met eventuele grondeigenaren en bij een definitieve keuze te zorgen voor een gedegen/gedragen oplossing.	Grondeigenaren zullen op tijd worden benaderd en worden betrokken in de planvorming waarbij het streven is een gedragen oplossing te vinden.
202200518 - TotalEnergies E&P Nederland B.V.		

¹ Ministerie Economische Zaken en Klimaat, brief d.d. 21 juni 2022, Kamerstuk 33561, nr. 53. <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-economische-zaken-en-klimaat/documenten/kamerstukken/2022/06/21/aanvullende-routekaart-windenergie-op-zee-2030>

8.1	<p>Indiener is betrokken bij het Carbon Capture & Storage (CCS) project Aramis. Dit project richt zich op het realiseren van een nieuwe infrastructuur voor transport van CO2 vanaf de CO2-afvang op land naar platforms op zee waar de CO2 in lege gasvelden, diep in de ondergrond, worden opgeslagen. Aramis streeft ernaar om in 2024 een definitief investeringsbesluit te nemen met een operationele start in 2027. Het ministerie van EZK werkt op dit moment aan de voorbereidingen voor de vaststelling van de NRD. Het oostelijke tracé van Net op zee Nederwiek 3, zoals weergegeven op pagina 10 van de kennisgeving, is langs hetzelfde tracé gepland. Indiener verzoekt om te worden betrokken bij de definitieve totstandkoming van Net op zee Nederwiek 3.</p>	<p>Voor de route van de kabels op zee zijn in de VAWOZ 2030 drie tracéopties naar voren gekomen. Voor Netten op zee Nederwiek 1 en 2 is op basis van nader onderzoek in de concept NRD getrechterd van drie naar één tracéoptie op zee (de middencorridor). Voor Net op zee Nederwiek 3 is het uitgangspunt om hierbij aan te sluiten en ook in de concept NRD te trechteren naar de middencorridor. Er lijkt geen aanleiding te zijn alternatieve tracés op zee te onderzoeken (zie ook bij 5.1). Als blijkt dat er een raakvlak is met de belangen van indiener, dan wordt indiener betrokken bij de definitieve totstandkoming van Net op zee Nederwiek 3.</p>
202200519 – Particulier		
9.1	<p>Indiener wil dat alternatieven worden onderzocht waar het tracé niet kruist met landbouwgronden. Noemt dat er moet worden gezocht naar een toegang via waterwegen.</p>	<p>Zie het antwoord bij reactie 7.1.</p>
9.2	<p>Indiener vraagt om een duidelijk overleg met betrokkenen met daarbij de juiste stukken.</p>	<p>TenneT zal contact opnemen met indiener, om het project en mogelijke raakvlakken met eigendommen en mogelijke andere belangen van indiener te bespreken.</p>
9.3	<p>Indiener heeft de stukken graag op tijd verzonden naar de betrokkenen. Eventueel voordat de zienswijze kan worden ingediend.</p>	<p>De stukken worden zodra ze klaar zijn gezamenlijk op de website gepubliceerd zodat de stukken in samenhang kunnen worden bekeken en iedereen geïnformeerd kan worden. Direct betrokkenen worden hierover per mail geïnformeerd. In juni 2023 is de ter inzage legging van de concept NRD gepland. Het participatieplan wordt in elke fase bijgesteld. Op de website Net op zee Nederwiek 3 worden stukken gepubliceerd tussen de ter inzage periodes in en u kunt zich ook abonneren op de nieuwsbrief van Net op zee Nederwiek 3.</p>
9.4	<p>Indiener wil graag een schriftelijke benadering en via mail over de lopende zaken.</p>	<p>Zie antwoord bij 9.2.</p>
202200520 - Vogelbescherming Nederland		
10.1	<p>Indiener noemt dat voor de plaatsing van infrastructuur op het Nederlandse deel van de Noordzee bindende</p>	<p>In het MER zal het akkoord voor de Noordzee (juni 2020) worden opgenomen in de beschrijving van de voor Net op zee projecten relevante afspraken,</p>

	<p>afspraken zijn gemaakt in het Noordzeeakkoord (NZA). In het Voornemen en participatievoorstel wordt het Noordzeeakkoord niet genoemd en ook nergens wordt expliciet vermeld dat het project als zodanig onder de werkingssfeer van het NZA valt. Het ontbreken van een expliciete conformering aan het NZA lijkt ruimte vrij te laten om hiervan af te wijken.</p>	<p>akkoorden, beleid en regelgeving. In het MER wordt getoetst aan de relevante milieueffecten die volgen uit beleid, wet- en regelgeving. Het Noordzeeakkoord is één van de basiselementen die ten grondslag liggen aan beleid, zoals het recent aangepaste Programma Noordzee waarin het Noordzeeakkoord is ingebed conform de brief van de Minister van IenM aan de Tweede Kamer (juni 2020).</p>
10.2	<p>Indiener vraagt expliciet mee te nemen in het proces dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de bepalingen van het NZA van toepassing zijn bij de afweging van de tracéopties, - daaruit volgend de milieueffecten die in het MER gepresenteerd gaan worden, uit gaan van afspraken uit het NZA die voor infrastructuur/installaties zijn opgenomen. In het bijzonder (maar niet uitsluitend) gaat het daarbij om: <ul style="list-style-type: none"> - Het hanteren van de milieueffecten van evident bovenwettelijke best beschikbare technieken (BBT) voor de voorbereidings-, de aanleg-, de exploitatie-, de onderhouds- en de ontmantelingsfase voor milieu- en natuurversterkend en -beschermend bouwen en exploiteren. - Het weergeven van de milieueffecten in combinatie met andere milieudrukfactoren op de Noordzee (toename van scheepsvaart, extra gaswinning), dus de cumulatieve effecten van drukfactoren. 	<p>In de bijlage van de concept NRD wordt een toelichting gegeven over de milieueffecten van de verschillende alternatieven op zee, waaronder ook voor het thema ecologie. In de concept NRD wordt beschreven hoe deze informatie is gebruikt bij de afweging om in de verdere procedure van dit project maar één tracéalternatief verder te onderzoeken (zie ook reactie 5). Uiteindelijk kiest de Minister voor Klimaat en Energie als bevoegd gezag een voorkeursalternatief. Daarin worden de verschillende belangen, waaronder het milieubelang, meegenomen.</p> <p>In een volgende fase van het project zal in het kader van het Milieueffectrapport (MER) onderzoek worden gedaan naar de ecologische effecten. Hierin worden de effecten op zee en land onderzocht voor o.a. beschermde natuurgebieden zoals Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Natura 2000-gebieden en beschermde soorten. Effecten die onderzocht worden zijn habitataantasting, verstoring, verzuring en vermessing, vertroebeling en sedimentatie, verontreiniging, elektromagnetische velden en warmteontwikkeling. Het gaat hierbij zowel om tijdelijke effecten (aanlegfase) als permanente effecten (gebruiksfase). Het MER zal in beeld brengen of en met welke maatregelen effecten voorkomen dan wel beperkt kunnen worden. Ook wordt er gekeken naar cumulatieve effecten. Daarnaast zal in het MER worden ingegaan op de (on)mogelijkheden voor natuurinclusief bouwen en natuurversterking.</p> <p>Het Noordzeeoverleg heeft in 2023 een studie in gang gezet die een beschrijving en afwegingskader zal opleveren waarin voor de verschillende soorten infrastructuur in/op de Noordzee, waaronder ook windparken en verbindingen van het net op zee worden verstaan, best beschikbare technieken (BBT) beschreven staan voor natuur-inclusief bouwen en mitigerende en natuurversterkende maatregelen. Om tot het moment van oplevering van de beschrijving en het afwegingskader invulling te kunnen geven aan de afspraak over beste beschikbare technieken in het Akkoord</p>

		voor de Noordzee, committeren de leden van het Noordzeeoverleg zich voor de periode tot aan het moment van oplevering aan werkafspraken die in het Noordzeeoverleg van 17 mei 2023 zijn bekrachtigd. Die afspraken neemt EZK in acht.
202200521 - Gemeente Westvoorne		
11.1	Indiener is betrokken bij de ruimtelijke procedures en vergunningverlening voor het windinitiatief Noordzeeboulevard, in het gebied tussen de meest oostelijke turbine van het bestaande windpark bij de Slufter en de Brielse Gatdam. Initiatiefnemers van windinitiatief Noordzeeboulevard is Pure Energie Wind B.V. (Pure Energie) en werkt samen met energiecoöperatie Voorne-Putten Energie (VPE). De locatie Noordzeeboulevard is reeds lange tijd als windlocatie uit het convenant opgenomen in het beleid van de gemeente Westvoorne en de provincie Zuid-Holland (Partiële herziening VRM Windenergie). Indiener merkt op dat een van de denkrichtingen mogelijk conflicteert met de locatie van de nieuwe windturbines aan de Noordzeeboulevard.	Zie het antwoord bij 4.1 tot en met 4.5.
11.2	Indiener verzoekt om de bovengenoemde windlocatie mee te nemen bij de inventarisatie van belemmeringen voor locatie- en of tracéalternatieven, en daarmee in de (concept) Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD).	Het tracé van de noordelijke denkrichting ligt nog niet vast en moet nog nader bepaald worden. Hierbij wordt rekening gehouden met andere ontwikkelingen waaronder deze windlocatie. Voor Nederwiek 3 worden meerdere tracé-alternatieven uitgewerkt en onderzocht. In de concept NRD worden deze verder toegelicht. De uiteindelijke keuze voor een voorkeursalternatief hangt van vele factoren af. Uiteraard wordt er hierbij naar gestreefd om andere ontwikkelingen niet te hinderen.
11.3	Indiener wil hierbij aangeven dat de realisatie van de hoogspanningsleiding op geen enkele wijze een belemmering mag vormen voor de ontwikkeling en realisatie van windturbines op de locatie Noordzeeboulevard.	Zie het antwoord bij 4.3.
11.4	Ook ziet de indiener dat een van de denkrichtingen door het Haringvliet loopt en consequenties kan hebben voor het natuur- en recreatiegebied nabij Rockanje en de realisatie van nieuwe windturbines aan	De doorkruising van N2000 gebieden wordt een belangrijk onderdeel van onderzoek in het MER. TenneT treedt tijdig met vergunningverleners en natuurorganisaties in overleg om de vergunbaarheid te bespreken en maatregelen die mogelijk nodig zijn.

	<p>het Quackstrand aan de voet van de Haringvlietdam. Indiener vraagt rekening te houden in het vervolgtraject met de belangen van natuur (Natura 2000 gebied Voornes-Duin) en recreatie in het gebied nabij Rockanje.</p>	<p>Als het tracé gekozen wordt dat de Haringvlietdam doorkruist, zal dit tijdens de werkzaamheden waarschijnlijk lokaal tot hinder leiden. TenneT treedt tijdig in overleg met betrokkenen om te bespreken wat oplossingen zijn om dit tot een minimum te beperken.</p> <p>De ontwikkeling van 2 grote windturbines bij de Haringvlietdam is bekend. De realisatie hiervan staat gepland vóór start realisatie van Nederwiek 3. De aanwezigheid van de windmolens is daarmee een gegeven waar rekening mee gehouden moet worden.</p> <p>Op 22 november 2022 heeft TenneT een stakeholderbijeenkomst georganiseerd, waar al kennis is gemaakt met enkele vertegenwoordigers uit de recreatiesector. Het komende jaar zal nader kennis gemaakt worden met betrokken partijen, zullen raakvlakken en aandachtspunten besproken worden. De belangen van recreatie worden in kaart gebracht en meegenomen in de procedure en het afwegingsproces.</p>
11.5	<p>Indiener verzoekt om op de hoogte gehouden te worden van de ontwikkelingen en de indiener mee te nemen in het (nader uit te werken) participatieproces voor het project Nederwiek 3, zoals ook bij projecten (IJver Beta, Gamma & Nederwiek 2) het geval is.</p>	<p>Indiener zal op de hoogte gehouden worden en betrokken worden bij het project Net op zee Nederwiek 3 zoals ook bij de Net op zee projecten IJmuiden Ver Beta, IJmuiden Ver Gamma en Nederwiek 2 het geval is.</p>
<p>202200523 - Nederlandse Vissersbond</p>		
12.1	<p>De indiener voert aan dat windparken op zee en kabels zijn gesitueerd op plekken die intensief gebruikt worden door de beroepsvisserij. De indiener stelt dat het realiseren van windparken op de Noordzee voor de beroepsvisserij een groot verlies van belangrijke visgronden betekent. De indiener pleit daarom voor goede afspraken voorafgaand aan de bouw van de betreffende windparken met betrekking tot de locatie, het medegebruik en de doorvaart van de windparken. De indiener pleit voor het ontzien van belangrijke visbestekken, de zogenaamde 'visserij hotspots' bij het bestemmen van gebieden voor windenergie, het maken van afspraken aangaande de onderlinge afstand tussen individuele turbines en afspraken over het diep(er) in de zeebodem plaatsen en houden van de kabels van en naar de windparken. Op deze wijze kan een situatie</p>	<p>Dit deel van de reactie gaat slechts zijdelings over aspecten die in het project Net op zee Nederwiek 3 worden geregeld. Dit gedeelte van de reactie heeft voornamelijk betrekking op de mogelijke effecten van de windparken op zee (en daarmee het kavelbesluit) en niet van het net op zee. Het kavelbesluit valt buiten de scope van het Net op zee Nederwiek 3. In het MER behorend bij het kavelbesluit over het windpark worden de effecten van heigeluid onderzocht. Dat MER wordt rond 2024 opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over het windpark Nederwiek 3.</p> <p>Bij het aanwijzen van wind-energiegebieden in het Programma Noordzee 2022-2027 zijn de gevolgen voor de visserijsector in kaart gebracht in de daarvoor opgestelde plan-MER's. Vertegenwoordigers van de visserij hebben hierbij de mogelijkheid gehad voor inbreng en hebben het belang van visserij ingebracht. Het kabinet heeft de gevolgen voor de visserijsector afgewogen tegen het belang van de bijdrage van windenergie op zee aan de verduurzaming van onze nationale energievoorziening. Daarbij heeft het kabinet opwekking van duurzame (wind)energie op zee tot activiteit van</p>

	<p>worden gecreëerd waarin visserijmogelijkheden deels blijven behouden.</p>	<p>nationaal belang benoemd. In de ruimtelijke afweging is het streven van het kabinet om -waar mogelijk- rekening te houden met andere belangen, zoals die van de visserij, of om activiteiten te combineren. Op grond van het huidige beleid is visserij in windparken verboden. De reden hiervoor is dat het gebruik van vistuigen schade kan toebrengen aan de kabels tussen de windturbines en de platforms op zee en daarmee de levering van energie in gevaar brengt.</p> <p>In opdracht van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) zijn onderzoeken uitgevoerd naar de mogelijkheden voor een visserijvriendelijk windpark. Uit de rapporten kan worden geconcludeerd dat visserij met (bodemberoerende) vistuigen in windparken op zee alle belanghebbenden zal raken en de prijs van energie opgewekt door de betreffende windparken op zee zal verhogen. De hoge kosten om de kabels binnen het windpark op diepte te houden en dit te monitoren, zodat de kabels niet beschadigen, wegen niet op tegen de vangstopbrengst bij het toestaan van bodemberoerende visserij in deze gebieden. Bovendien lijkt vissen in windparken vanwege de genoemde risico's en bijbehorende kosten niet verzekeraar, aldus de onderzoeken. De onderzoeken zijn te raadplegen op: offshorewind.rvo.nl. In de meeste windparken bestaat overigens voor kleine schepen onder voorwaarden de mogelijkheid tot doorvaart en geldt een uitzondering voor (recreatieve) hengelvisserij.</p>
12.2	<p>De indiener vindt dat de impact van (voorbereidende werkzaamheden voor) grootschalige windenergie op zee onvoldoende wetenschappelijk is onderzocht. Het is onzeker wat de invloed op het zeeleven en de visstand is.</p>	<p>Dit deel van de reactie gaat slechts zijdelings over aspecten die in het project Net op zee Nederwiek 3 worden geregeld. Dit gedeelte van de reactie heeft voornamelijk betrekking op de mogelijke effecten van de windparken op zee (en daarmee het kavelbesluit) en niet van het net op zee. Het kavelbesluit valt buiten de scope van het Net op zee Nederwiek 3. In het MER behorend bij het kavelbesluit over het windpark worden de effecten van heigeluid onderzocht. Dat MER wordt rond 2024 opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over het windpark Nederwiek 3.</p> <p>Vrijdag 10 december 2021 zijn de kavelbesluiten VI en VII in het windenergiegebied Hollandse Kust (west) (HKW) gepubliceerd. Voor de beantwoording van dit deel van de reactie, is gebruik gemaakt van de onderzoeksresultaten van het MER dat voor deze kavelbesluiten is opgesteld. De effecten van windparken op de visserij zijn in dit MER onderzocht. Ook is voor een aantal commercieel beviste vissoorten onderzocht hoe populaties of individuen reageren op de aanwezigheid van een windpark in de Nederlandse</p>

		<p>Noordzee. Bij de effectbeschrijvingen is zowel gebruik gemaakt van de resultaten van eerdere ecologische effectenstudies voor windparken op zee, zowel bureauonderzoeken als monitoringsstudies.</p> <p>Tijdens monitoring van de visstand in Offshore Windmolenpark Egmond aan Zee zijn geen significante verschillen in vissamenstelling aangetroffen. Ook in Prinses Amaliawindpark (PAWP) zijn in de periode 2004-2013 geen verschillen aangetroffen in de samenstelling van demersale en pelagische vis. Uit het in 2017 uitgevoerde onderzoek in PAWP bleek dat na tien jaar geen significante verschillen in soortensamenstelling van bodemdieren zijn waargenomen. Deze onderzoeken vormden input voor het MER. Het MER van de eerder genoemde kavelbesluiten concludeert voor de desbetreffende kavel dat de effecten op benthos en vissen over het algemeen gering zijn. Het totale areaal aan bodemoppervlak dat beïnvloed wordt is verwaarloosbaar ten opzichte van het totale beschikbare bodemareaal in het betreffende deel van de Noordzee.</p> <p>Daarnaast komen in het deel van de Noordzee waar de kavel ligt geen soorten benthos of vissen voor met een zeer beperkte verspreiding of kleine populatieomvang waardoor verlies aan individuen of leefgebied een significante invloed op de totale populatie kan hebben.</p> <p>Daarnaast zal de komst van windturbines en platformen waarschijnlijk in een positief effect op de biodiversiteit resulteren, omdat in het kader van natuurinclusief bouwen hardsubstraat en kunstmatige structuren worden aangebracht, die naar verwachting een aantrekkende werking hebben op beoogde soorten en begeleidende biodiversiteit.</p>
12.3	<p>De indiener uit zorgen over de geluidsproductie tijdens werkzaamheden ten behoeve van het realiseren van windparken. De indiener pleit voor nader onderzoek naar het mogelijk onbedoeld verstoren of verjagen van vissen als gevolg van geluid. Wat zijn de effecten van geluid bij plaatsing van de windturbines op zee? Wat zijn de effecten van het geluid van de draaiende windturbines en de bijbehorende trillingen van de turbines richting de zeebodem?</p>	<p>Dit deel van de reactie gaat slechts zijdelings over aspecten die in het project Net op zee Nederwiek 3 worden geregeld. Dit gedeelte van de reactie heeft voornamelijk betrekking op de mogelijke effecten van de windparken op zee (en daarmee het kavelbesluit) en niet van het net op zee. Het kavelbesluit valt buiten de scope van het Net op zee Nederwiek 3. In het MER behorend bij het kavelbesluit over het windpark worden de effecten van heigeluid onderzocht. Dat MER wordt rond 2024 opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over het windpark Nederwiek 3.</p> <p>Vrijdag 10 december 2021 zijn de kavelbesluiten VI en VII in het windenergiegebied Hollandse Kust (west) (HKW) gepubliceerd. Voor de beantwoording van dit deel van de reactie is gebruik gemaakt van de onderzoeksresultaten van het MER dat voor deze kavelbesluiten is opgesteld.</p>

		<p>In het MER voor de kavelbesluiten zijn onderzoeksresultaten betrokken inzake de effecten van een windpark op vissen en ander onderwaterleven als gevolg van onderwatergeluid. Voor wat betreft de aanlegfase zijn lokaal gedragsveranderingen bij vissoorten, waaronder de zeebaars, waargenomen. Effecten zijn uitsluitend te verwachten in een beperkt gebied rondom de heilocatie (max. 28 km²). Deze verstoring is echter van kortdurende aard en zonder gevolgen voor populaties. Om het onderwatergeluid in de aanlegfase voor met name de bruinvis, de meest geluidsgevoelige (zoogdier)soort, te beperken is in het kavelbesluit een voorschrift opgenomen op het vlak van onderwatergeluid. De geluidsnorm is vastgesteld op 168 dB re $\mu\text{Pa}^2\text{s}$ op 750 meter afstand van de geheide turbinepaal. Dit wordt in de praktijk gerealiseerd door o.a. “bellengordijnen” schermen of andere methoden, ook is het gebruik van “softstart” procedure en het gebruik van een “acoustic deterrent device (ADD)” verplicht. Deze maatregelen beperken ook de effecten op vissen. In de operationele fase is geproduceerd onderwatergeluid in het windpark ver beneden het niveau waarop gehoorschade bij zeezoogdieren kan ontstaan. Ook voor andere soorten is gehoorschade als gevolg van een operationeel windpark uit te sluiten. In het MER voor Net op zee Nederwiek 3 wordt het onderwatergeluid van het heien van de palen voor het platform en de effecten daarvan op vissen en zeezoogdieren onderzocht. De geluidsnorm die voor turbines geldt, wordt voor de net op zee vergunningen ook gehanteerd. Bij de aanleg van het platform worden dan ook een zelfde soort mitigerende maatregelen getroffen als hierboven beschreven voor de windparken, waardoor wordt voldaan aan de wet- en regelgeving en de vergunningvoorschriften.</p>
12.4	<p>De indiener stelt dat onderzoek aantoont dat de schaalvergroting van offshore wind voor 2030 en 2050 in de zuidelijke Noordzee op zeer fundamentele manieren invloed zal hebben op het functioneren van het ecosysteem. Gezien het feit dat vissers volledig afhankelijk zijn van getij, stroming en watertemperaturen, uit de indiener zijn bezorgdheid over deze mogelijk fundamentele veranderingen in het ecosysteem. De indiener is dan ook van mening dat in het kader van het voorzorgsbeginsel nader onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek dient plaats</p>	<p>Dit deel van de reactie gaat slechts zijdelings over aspecten die in het project Net op zee Nederwiek 3 worden geregeld. Dit gedeelte van de reactie heeft vooral betrekking op de mogelijke effecten van de windparken op zee (en daarmee het kavelbesluit) en niet van het net op zee. De mogelijke effecten van windparken op zee vallen buiten de scope van het project Net op zee Nederwiek 3. In het MER behorend bij het kavelbesluit over het windpark worden de effecten van heigeluid onderzocht. Dat MER wordt rond 2024 opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over het windpark Nederwiek 3.</p> <p>Vrijdag 10 december 2021 zijn de kavelbesluiten VI en VII in het windenergiegebied Hollandse Kust (west) (HKW) gepubliceerd. Voor de</p>

	<p>te vinden, nu te veel onduidelijk is aangaande de impact op het ecosysteem. Indien nodig dienen door de exploitanten van windparken maatregelen te worden genomen om significant negatieve effecten op het ecosysteem te mitigeren.</p>	<p>beantwoording van dit deel van de reactie is gebruik gemaakt van de onderzoeksresultaten van het MER dat voor deze kavelbesluiten is opgesteld. De effecten van windparken op de visserij en het onderwaterleven zijn in dit MER onderzocht. Vanuit het Wind op zee ecologisch programma (Wozep) is voorts een studie uitgevoerd door Deltares met betrekking tot mogelijke ecosysteemeffecten. Deze inventariserende bureaustudie heeft in nog algemene zin de mogelijke ingreep-effectrelaties en de belangrijkste kennisleemtes geïdentificeerd. De studie geeft, gelet op het voorzorgsbeginsel, aanleiding om effecten op het ecosysteem verder te onderzoeken in het licht van de mogelijk verdere opschaling van wind op zee na 2030. Dit is in het kader van het Wozep in 2020 opgestart in de vorm van modelleerstudies. Omdat het Deltares-modelinstrumentarium zich nog in een ontwikkelstadium bevindt moeten de resultaten met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Met dit onderzoek is wel een belangrijke stap gezet in een ecosysteemeffecten-onderzoekstraject waarmee, naar verwachting in de toekomst, beleidsadvies kan worden gegeven over opschalingsniveaus en locaties van windparken op de Noordzee. Maatregelen die door de exploitanten van windparken op voorhand moeten worden genomen (voor soorten met een beschermde status), komen voort uit het Kader Ecologie en Cumulatie (KEC), dat effecten in cumulatie beschouwt. Deze maatregelen zijn in het eerder genoemde kavelbesluit bindend vastgelegd.</p>
12.5	<p>De beroepsvisserij heeft te maken met diverse natuurbeschermingsregels en daartoe behorende wetgeving. Het wordt steeds lastiger om de benodigde vergunningen op basis van de Wet natuurbescherming (Wnb-vergunningen) te verkrijgen. De beroeps vissers hebben te maken met vele kritische (ecologische) eisen waaraan zij moeten voldoen en hier werken de vissers met zorg aan mee. Daarom wil de beroepsvisserij, een activiteit welke al eeuwenlang plaatsvindt op de Noordzee, voorkomen dat negatieve effecten optreden op het ecosysteem van de Noordzee en aangrenzende wateren. Ook de beroepsvisserij dient (periodiek) vergunningen aan te vragen voor de beroepsmatige visserijactiviteiten die zij uitvoert. Hierbij dienen</p>	<p>Dit deel van de reactie gaat slechts zijdelings over aspecten die in het project Net op zee Nederwiek 3 worden geregeld. Dit gedeelte van de reactie heeft vooral betrekking op de mogelijke effecten van de windparken op zee (en daarmee het kavelbesluit) en niet van het net op zee. De mogelijke effecten van windparken op zee vallen buiten de scope van het project Net op zee Nederwiek 3. In het MER behorend bij het kavelbesluit over het windpark worden de effecten van heigeluid onderzocht. Dat MER wordt rond 2024 opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over het windpark Nederwiek 3. Vrijdag 10 december 2021 zijn de kavelbesluiten VI en VII in het windenergiegebied Hollandse Kust (west) (HKW) gepubliceerd. Voor de beantwoording van dit deel van de reactie, is gebruik gemaakt van de onderzoeksresultaten van het MER dat voor deze kavelbesluiten is opgesteld.</p>

	<p>passende beoordelingen geschreven te worden, waarbij o.a. de effecten van de visserijactiviteiten dienen te worden gecumuleerd met de effecten van overige activiteiten binnen het Noordzeegebied. De verwachting van de indiener is dat het verkrijgen van de benodigde vergunningen voor de beroepsvisserij zal worden bemoeilijkt door de ontwikkeling van windparken op zee.</p>	<p>Mogelijke ecologische effecten van windparken op zee zijn onderzocht in dit MER en zijn onderwerp van doorlopend onderzoek in het kader van het Wind op zee ecologisch programma (Wozep). Op grond van de Wet natuurbescherming is een passende beoordeling vereist indien een plan of project (significante) gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. Deze eis geldt ingevolge artikel 5 van de Wet windenergie op zee ook voor windparken op zee. Om op voorhand effecten op beschermde Natura 2000-gebieden zoveel mogelijk te voorkomen zijn gebieden bestemd voor windenergie in het nationaal waterplan aangewezen buiten Natura 2000-gebieden. Desondanks kunnen beschermde natuurwaarden binnen en buiten Natura 2000-gebieden gevolgen ondervinden van activiteiten die op de Noordzee plaatsvinden, zoals de opwekking van windenergie en visserij. Om effecten zoveel mogelijk te beperken zijn in het kavelbesluit voorschriften opgenomen, onder meer om het risico op gehoorschade en verstoring van onderwaterleven te verminderen.</p> <p>Het is niet goed te beoordelen in hoeverre windparken op zee het voor de visserij lastiger maken om vergunningen te verkrijgen op grond van de Wet natuurbescherming. De beoordeling van een vergunningaanvraag is maatwerk en gerelateerd aan de mogelijke ecologische effecten die specifiek samenhangen met het initiatief waarvoor vergunning wordt gevraagd. Effecten van bodemberoerende visserij en windparken zijn maar deels gelijk van aard. Bovendien is de Wet natuurbescherming niet van toepassing op handelingen die onderwerp zijn van het gemeenschappelijk visserijbeleid, bedoeld in artikel 38 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, voor zover zij plaatsvinden in de exclusieve economische zone (EEZ). De meeste windparken zijn gelegen in de EEZ.</p>
12.6	<p>De indiener is van mening dat, ondanks alle consultaties de afgelopen jaren, het belang van de beroepsvisserij en dat van het ecosysteem te weinig erkend en meegenomen is in de plannen.</p>	<p>EZK hecht waarde aan het betrekken van belanghebbende partijen in de procedure voor Net op zee Nederwiek 3. EZK heeft daarom overleg gevoerd met de indiener om zijn rol en betrokkenheid bij de Net op zee projecten te bespreken.</p>
12.7	<p>De indiener is van mening dat kabels van windparken rijke visgronden doorkruisen. De indiener ziet graag dat gekozen wordt voor het tracé met de minste impact voor de visserij, namelijk het tracé waarbij de minste visgronden worden doorkruist. Ook roept de indiener op om de kabels op voldoende diepte in te graven,</p>	<p>De voorkeur van de indiener voor een tracékeuze met de minste impact voor de visserij is bekend.</p> <p>In de watervergunning wordt de vereiste begraafdiepte voor de kabels van het net op zee opgenomen, inclusief een eis tot herbegraving als de kabel op termijn toch niet op diepte blijkt te liggen. Na de aanleg worden ook periodiek surveys uitgevoerd om te controleren of de kabel nog op diepte ligt.</p>

waarbij het de voorkeur geniet om dit op minimaal drie meter diepte te plaatsen. De visserijsector heeft in het verleden vaker zorgen geuit over kabels van windmolenparken die bloot komen te liggen op de bodem van de Noordzee, omdat netten schade zouden kunnen aanrichten of zelf schade kunnen ondervinden. Het is verder voor de beroepsvisserij van belang dat de werkzaamheden in een korte tijd gebeuren vanwege te verwachten overlast. De indiener pleit daarom voor een korte periode voor het leggen en ingraven van de kabels.

De begraafdiepte is afhankelijk van de lokale condities op de verschillende tracéalternatieven. De uiteindelijke begraafdiepte wordt gekozen op basis van een risicoinventarisatie, zeebodem mobiliteitsstudie en eisen van het bevoegd gezag.

Uitgangspunt voor de eisen van het bevoegd gezag is een minimale gronddekking, over de levensduur van de kabels(s) te handhaven, van 1 meter voor het grootste gedeelte van het kabeltracé op zee. Voor sommige gedeelten van het tracé geldt een aanvullende gronddekkingseis vanwege bijzondere omstandigheden. Bijvoorbeeld daar waar de Eurogeul of vaarbanen van het verkeersscheidingsstelsel Noordzee worden gekruist. Ook geldt een strengere gronddekkingseis in veiligheidsmarges tussen het verkeersscheidingsstelsel dan wel clearway en de windparken. Vanwege de dynamische zeebodem nabij de kust, geldt hier ook een strengere gronddekkingseis.

De gronddekkingseis in de watervergunning is in geen geval minder dan 1 meter. Deze gronddekking dient te allen tijde op de kabel(s) aanwezig te zijn. Ook TenneT heeft er alle belang bij dat de kabels goed bedekt blijven.

Uitgangspunt voor de begraafdiepten die TenneT voor de installatie aanhoudt, is de "bury and would like to forget" begraafstrategie. In de praktijk komt dit principe er vaak op neer dat de kabels dieper worden begraven dan op basis van de vergunningvoorschriften vereist is. De kabels worden initieel zodanig diep begraven in gebieden met zeebodemmobiliteit dat de kans op onderhoud aan de begraafdiepte over de levensduur zeer klein is, zonder dat de kabels initieel dieper dan noodzakelijk worden begraven. Daarmee kunnen de maatschappelijke kosten over de levensduur, voor het beheer en onderhoud van gronddekking op de kabels, zo laag mogelijk worden gehouden.

TenneT beoogt de overlast als gevolg van de werkzaamheden zoveel mogelijk te beperken en streeft ernaar om de werkzaamheden in een zo kort mogelijke periode uit te voeren. Het moment dat werkzaamheden plaatsvinden wordt afgestemd met de sector scheepvaart en visserij. De platformlocatie zal niet meer toegankelijk zijn voor vissers vanaf het moment dat het gehele veld een "construction site" is in de zeekaarten.

Indien het platform er eerder dan het windpark is, zal een niet toegankelijke zone van 500 meter rondom de platformlocatie gelden vanaf het moment dat het een construction site is. Dit om te voorkomen dat bijvoorbeeld de niet

		zichtbare werken zoals de scourprotection beschadigd raken door visserij. Dit loopt normaliter via de "notices to mariners" wat de officiële, internationale, nautische aankondigingen zijn.
202200525 – Particulier		
13.1	Indiener noemt dat energie oplossingen niet de natuur moeten belasten.	<p>De reactie gaat slechts zijdelings over aspecten die in het project Net op zee Nederwiek 3 worden geregeld waardoor de reactie buiten de scope van het project valt. Desalniettemin zullen we op de onderdelen van de reactie in gaan.</p> <p>Het kabinet heeft stevige klimaatambities, namelijk om uiterlijk in 2050 als Nederland klimaatneutraal te zijn en uiterlijk 2040 een CO2-vrije energiesector te hebben. Hiervoor wordt grootschalig ingezet op wind op zee, welke aan land gebracht dient te worden om daar aangesloten te worden op het landelijk hoogspanningsnet. Deze duurzame energie landt daarom op verschillende plekken in Nederland aan. Net op zee Nederwiek 3 is een van deze aanlandingen.²</p> <p>Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is een hulpmiddel bij het nemen van besluiten. Het doel van een m.e.r. is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over een plan of project. Een belangrijk onderdeel van de m.e.r. is het objectief beschrijven van de (relevante) milieueffecten van het plan of project in het milieueffectrapport (MER). In een volgende fase van het project zal in het kader van het MER onderzoek worden gedaan naar de milieueffecten van het project op zee en land.</p>
13.2	Indiener vindt het belangrijk dat er een onderzoek is om windmolens buiten het migratietraject van vogels te houden.	Zie het antwoord bij 13.1. Dit onderdeel van de reactie gaat over windmolens. Dit valt buiten de scope van het project Net op zee Nederwiek 3. In de bijlage van de concept NRD zal een toelichting gegeven worden over de milieueffecten van de verschillende alternatieven voor Net op zee Nederwiek 3 op zee, waaronder ook voor het thema ecologie. In de concept NRD zal worden beschreven hoe deze informatie is gebruikt bij de afweging om in de verdere procedure van dit project maar één tracéalternatief op zee verder te onderzoeken.
13.3	Indiener is blij dat een aantal natuurorganisaties betrokken zijn. Wel mist de indiener een	In juni 2020 is het akkoord voor de Noordzee gesloten waarin afspraken tussen het Rijk en stakeholders gemaakt zijn tot 2030 met een doorkijk naar de ontwikkeling van windenergie op de lange termijn. Bij het akkoord waren

² Ministerie Economische Zaken en Klimaat, brief d.d. 21 juni 2022, Kamerstuk 33561, nr. 53. <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-economische-zaken-en-klimaat/documenten/kamerstukken/2022/06/21/aanvullende-routekaart-windenergie-op-zee-2030>

	natuurorganisatie in het belang van vissen en alle fauna en flora op zee.	Stichting de Noordzee, WWF Nederland, Greenpeace, Natuur & Milieu, Vogelbescherming Nederland en Natuurmonumenten betrokken. Het akkoord voor de Noordzee zal worden opgenomen in de beschrijving van de voor net op zee projecten relevante afspraken, akkoorden, beleid en regelgeving. In het MER voor Net op zee Nederwiek 3 zal worden getoetst aan de relevante milieueffecten die volgen uit beleid, wet- en regelgeving.
13.4	Indiener kan niets vinden over onderzoek naar alternatieven die minder milieu belastend zijn zoals windmolens op het migratie traject van vogels.	Zie het antwoord bij 13.1. Dit onderdeel van de reactie gaat over windmolens. Dit valt buiten de scope van het project Net op zee Nederwiek 3. Voor wat betreft alternatieve kabelroutes is EZK eind 2020 in samenwerking met andere ministeries, regionale overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties een verkenning gestart: de Verkenning aanlanding wind op zee 2030 (VAWOZ). Hierin is gekeken naar mogelijke verbindingen tussen nieuwe windenergieparken op zee en aanlandlocaties op land en is onderzocht hoe extra windenergie het beste aan land gebracht kan worden. Voor de route van de kabels op zee zijn in de VAWOZ 2030 drie tracéopties naar voren gekomen. Voor Netten op zee Nederwiek 1 en 2 is op basis van nader onderzoek in de concept NRD getrechterd van drie naar één tracéoptie op zee (de middencorridor). Voor Net op zee Nederwiek 3 is het uitgangspunt om hierbij aan te sluiten en ook in de concept NRD te trechteren naar de middencorridor. Er lijkt geen aanleiding te zijn alternatieve tracés op zee te onderzoeken (zie ook bij 5.1).